

УДК 373.5-37.63:376-054.62:61(477)

ЯНА ПРОСКУРКІНА, аспірант
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Адреса: вул. Володимирська 60, м. Київ, Україна
E-mail: yana_i_pr@ukr.net

СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК СИСТЕМИ ДОПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ІНОЗЕМНИХ АБІТУРІЄНТІВ МЕДИЧНОГО ПРОФІЛЮ В УКРАЇНІ (ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ЕКСКУРС)

АНОТАЦІЯ

Зростання кількості іноземних абітурієнтів в українських медичних університетах робить актуальним питання ефективної допрофесійної підготовки іноземних абітурієнтів до подальшого навчання. У статті розглянуто питання історії становлення і розвитку системи допрофесійної підготовки іноземних абітурієнтів медичного профілю в Україні. За електронними базами офіційних сайтів вищих навчальних закладів проаналізовано і систематизовано дані про роки відкриття перших деканатів, кафедр, підготовчих факультетів для іноземних абітурієнтів медичного профілю в українських медичних університетах. Також подано дані про створення підготовчих факультетів в інших університетах, які здійснюють ліцензовану підготовку іноземних абітурієнтів за медичним профілем. Узагальнено дані про функціонування і управління такими структурами в системі загальноуніверситетського управління. Виявлено, що за роки існування системи допрофесійної підготовки відбулися певні зміни, зокрема, комерціалізація системи і реорганізація структур, які займалися підготовкою іноземних абітурієнтів. Висвітлено сучасні тенденції навчання іноземних абітурієнтів медичного профілю на підготовчих факультетах медичних університетів. На підставі аналізу даних робиться висновок, що система допрофесійної підготовки іноземних абітурієнтів медичного профілю почала функціонувати у 50-60-ті роки ХХ ст. За цей час накопичено певний позитивний досвід у справі підготовки майбутніх іноземних фахівців. Система допрофесійної підготовки іноземних абітурієнтів медичного профілю всебічно удосконалювалася, було створено ефективну систему управління роботи з іноземними абітурієнтами медичного профілю.

Ключові слова: іноземні студенти, іноземні абітурієнти, історія, медичний профіль, медичні університети, підготовчий факультет, допрофесійний, підготовка.

ВСТУП

Інтеграція України в світовий освітній простір посилює відповідальність за підготовку іноземних громадян, які приїждять на навчання до нашої країни. За статистикою частина іноземних громадян, які отримують освіту у вищих навчальних медичних закладах, складає третину від загальної кількості усіх іноземних студентів [3]. Традиційно підготовка іноземців в Україні розпочинається з навчання за програмами допрофесійної підготовки на підготовчому факультеті. Пошуки вдосконалення системи підготовки іноземних фахівців медичного профілю вимагають осмислення шляхів становлення і розвитку системи допрофесійної підготовки таких фахівців.

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ

Метою статті є аналіз становлення і розвитку системи допрофесійної підготовки іноземних абітурієнтів медичного профілю в Україні.

ТЕОРЕТИЧНА ОСНОВА ТА МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Окремі питання становлення і розвитку системи підготовки іноземних громадян в Україні представлені, в основному, у вигляді публікацій В. Груцяка [2], І. Христенко [6], Ю. Федотової [7]. Важливими для нашого дослідження є дисертаційна праця Л. Рибаченко, в якій ґрунтовно проаналізовано досвід підготовки іноземних студентів у навчальних закладах України за період з 1946 по 2000 рр., а також визначено як негативні, так і позитивні риси досвіду такої діяльності і напрями реформування системи підготовки іноземних фахівців [5]. Проте, історичний аспект питання підготовки іноземних абітурієнтів медичного профілю залишився поза увагою науковців. У зв'язку з цим представляється доцільним проаналізувати періоди розвитку системи допрофесійної підготовки іноземних абітурієнтів медичного профілю.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Відповідно до статистичних даних МОЗ України [1] та електронних баз вищих навчальних закладів, на сьогодні в Україні лікарів та фармацевтів для зарубіжних держав готують 15 медичних університетів і академій.

Системна підготовка іноземних медичних фахівців розпочинається у 50-ті роки ХХ ст., коли СРСР встановлював дружні стосунки з іншими державами і надавав їм матеріальну, технічну і наукову допомогу. До радянських республік, зокрема України почали прибувати іноземці з Албанії, Болгарії, Угорщини, Чехословаччини, Польщі, Монголії та інших країн.

Так, підготовку іноземних фахівців у медичних університетах розпочали з 1946 р. в Одеському медичному університеті, з 1951 р. – в Харківському національному медичному університеті, з 1956 р. – у Національному медичному університеті імені О. Богомольця, з 1958 р. – у Донецькому державному медичному інституті імені Максима Горького (тепер Донецький національний медичний університет імені Максима Горького). *Харківський фармацевтичний інститут, тепер Національний фармацевтичний університет, розпочав прийом іноземців за спеціальністю «фармація» у 1959 р.* У 1961 підготовка іноземних громадян була започаткована у Кримському державному медичному університеті імені С. І. Георгієвського і у Львівському національному медичному університеті імені Д. Галицького, у 1978 – у Вінницькому медичному університеті імені М. І. Пирогова.

Зростання контингенту іноземних громадян-абітурієнтів у 60-ті роки ХХ ст., їх різноманітність і багатомовність поставили питання щодо створення структур по роботі з іноземними студентами. У різних закладах такими структурами стали деканати по роботі з іноземними студентами, згодом підготовчі факультети і відділення. У 1964 р. деканат по роботі з іноземними студентами було створено в Одеському медичному університеті і Харківському національному медичному університеті, у 1966 р. – у Кримському державному медичному університеті імені С. І. Георгієвського.

У 1967 році було прийнято «Положення про підготовчий факультет для іноземних громадян» Мінвузу СРСР від 18.04.1967 р. № 231. Відповідно до положення підготовчі факультети були визнані підрозділами вищих навчальних закладів, а їх діяльність була підпорядкована Міністерству вищих навчальних закладів СРСР. Завданням підготовчих факультетів була підготовка іноземних учнів до подальшого навчання за обраним фахом [6].

Перший в Україні підготовчий факультет медико-біологічного профілю був заснований у 1973 році у Запорізькому державному медичному університеті. У 1974 р. в *Харківському фармацевтичному інституті (тепер Національний фармацевтичний*

університет) було створено факультет у справах іноземних студентів, у 1979 році – підготовчий факультет для іноземних громадян у Вінницькому медичному університеті імені М. І. Пирогова.

Для оптимізації наукової, методичної, виховної роботи з питань підготовки іноземних студентів деякі факультети створили мовні кафедри. Зокрема, у 1964 р. було відкрито кафедру мовної підготовки іноземних громадян для навчання російської мови у Харківському національному медичному університеті, у 1969 р. – кафедру російської мови в Одеському медичному університеті, у 1974 р. – кафедру російської мови в Донецькому державному медичному інституті імені Максима Горького, кафедру російської мови та загальнотеоретичних дисциплін для підготовки іноземних громадян у Запорізькому державному медичному університеті.

Після розпаду СРСР кількість іноземних студентів стрімко знизилася, припинилася державна підтримка діяльності підготовчих факультетів для іноземних громадян. Утім традиція підготовки іноземних студентів була збережена. Відбулася комерціалізація системи підготовки іноземних фахівців. Підготовка іноземних фахівців стала одним із способів інтеграції в світовий освітній простір і, зрозуміло, сприяла фінансовим інтересам університетів. Відбулися зміни у форматі підготовки іноземних студентів. Навчання на підготовчих факультетах стали вважати не початковою професійною підготовкою, а допрофесійною. Частина структур, які займалися підготовкою іноземних студентів до навчання в університетах, реорганізувалися. Так, у 1992 р. в Одеському медичному університеті замість деканату по роботі з іноземними студентами почало функціонувати підготовче відділення для іноземних громадян. У тому ж році було створено факультет підготовки іноземних студентів в Українській медичній стоматологічній академії і Національному медичному університеті імені О. Богомольця, у 1994 р. відкрито міжнародний медичний факультет у Донецькому національному медичному університеті імені Максима Горького і міжнародний медичний факультет у Кримському державному медичному університеті імені С. І. Георгієвського. У Тернопільському державному медичному університеті імені І. Я. Горбачевського підготовче відділення для іноземних громадян функціонувало до 1992 р. Його робота була поновлена у 1997 р. У Львівському національному медичному університеті імені Д. Галицького на базі університету було створено міжнародний відділ і факультет іноземних студентів, у Харківському національному медичному університеті – підготовче відділення для іноземних студентів. У 2008 року підготовче відділення для іноземних громадян Луганського державного медичного університету було реорганізовано в самостійний підрозділ та підпорядковано деканату по роботі з іноземними студентами. Івано-Франківський національний медичний університет розпочав приймати іноземних громадян з 1992 р., а з 2003 року було відкрито підготовче відділення.

Слід зазначити, що й в інших ВНЗ функціонують підготовчі факультети і відділення, які здійснюють ліцензовану підготовку іноземних абітурієнтів за різними профілями (медичним, інженерним, економічним, гуманітарним тощо) для вступу до вищих навчальних закладів. Найбільш популярними серед іноземних студентів є:

Київський національний університет імені Т. Г. Шевченка, підготовчий факультет якого має дуже давні традиції. Навчання іноземців на підготовчому факультеті розпочалося від 1960 р.;

Національний авіаційний університет у Києві, який розпочав підготовку авіаційних фахівців для зарубіжних країн у 1949 р., а у 1959 р. на базі механічного

факультету був створений відділ по роботі з іноземними студентами, який пізніше був реорганізований у деканат по роботі з іноземними студентами. У 1977 р. на базі університету (тоді Київського інституту інженерів цивільної авіації) було відкрито підготовчий факультет для іноземних громадян, який десять років потому був визнаний одним з десяти найкращих у Радянському союзі. На сьогодні підготовка на факультеті здійснюється за різними напрямками, зокрема медико-біологічним;

У Національному технічному університеті «Харківський політехнічний інститут» підготовка іноземних спеціалістів розпочалася у 1946 р. До 1996 р. організацією роботи з іноземними студентами займався деканат по роботі з іноземними студентами, а у 1996 р. був створений Центр підготовки іноземних громадян, який координував усю роботу, пов'язану з іноземними студентами. У 2009 році у зв'язку з розширенням завдань і напрямів роботи університету був створений факультет міжнародної освіти;

Харківський національний університет імені В. М. Каразіна, підготовка іноземців фахівців за різними профілями у якому розпочалася з 1948 р., а у 1961 році в університеті з'явився один із перших у країні підготовчий факультет для іноземних громадян.

Багаторічний досвід функціонування підготовчих факультетів засвідчив їхню ефективність. Серед вищих навчальних закладів, які на сьогодні здійснюють медичну підготовку іноземних фахівців, лідирують Луганський медичний університет, Національний медичний університет імені О. О. Богомольця, Кримський медичний університет імені С. І. Георгієвського, Запорізький медичний університет, Одеський державний медичний університет, Національний фармацевтичний університет, Вінницький національний медичний університет імені М. І. Пирогова і Національна медична академія післядипломної освіти імені П. Л. Шупика [3, с.10]. Дедалі ширшим стає запровадження в усіх медичних університетах та академіях інноваційної англомовної форми організації навчального процесу.

ВИСНОВКИ

Отже, система допрофесійної підготовки іноземних абітурієнтів медичного профілю в Україні почала формуватись з 50-60-х років ХХ ст. і у своєму розвитку пройшла складний шлях формування й удосконалення. За цей час було накопичено певний досвід у питаннях організації допрофесійної підготовки і викладання іноземним абітурієнтам медичного профілю, який дозволяє Україні успішно конкурувати на міжнародному ринку освітніх послуг.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вища медична освіта [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.moz.gov.ua/ua/portal/hi_med_studies.html. – Назва з екрана. Дата звернення 16.12.2013.
2. Груцяк В. І. Становлення системи підготовки іноземних громадян у Харківському університеті [Електронний ресурс] / В.І. Груцяк // Вестник ХНУ. – № 13. – С. 18–26. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vmuvnz/2008_13/st13/08grusta.pdf. – Дата звернення 5.10.2013
3. Лазоришинець В. В. Вища медична освіта України на сучасному етапі / В. В. Лазоришинець, М. В. Банчук, О. П. Волосовець, І. І. Фещенко // Проблеми сучасної освіти та науки. – Вип. №4. – 2008. – С. 5–10.
4. Міністерство охорони здоров'я України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.moz.gov.ua/ua/portal/hi_med_studies.html. – Дата звернення 06.01.2013

5. Рибаченко Л. І. Підготовка іноземних студентів у навчальних закладах України (1946–2000 рр.) : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Л. І. Рибаченко. – Луганськ, 2001. – 20 с.

6. Христенко І. О. Історико-педагогічний аспект підготовки іноземних громадян у вищих навчальних закладах України [Електронний ресурс] / І. О. Христенко // е-журнал «Педагогічна наука: історія, теорія, практика, тенденції розвитку». – 2010. – № 3. – Режим доступу: http://www.intellect-invest.org.ua/pedagog_editions_e-magazine_pedagogical_science_vuruskі_n3_2010_st_17/. – Дата звернення 5.10.2013.

7. Федотова Ю. В. Підготовка іноземних громадян у вищій школі України: історико-педагогічний аспект [Текст] / Ю. В. Федотова // Наука і освіта : науково-практичний журнал Південного наукового Центру АПН України. – 2009. – № 7. – С. 215–218.